

KOMMUNALØKONOMISK SVERMANALYSE · REVIDERTE 2025-TALL · 16.06.2026

Hå kommune

Den nøkterne jærbondens økonomi

Behovskorrigert KOSTRA-analyse av ein nøktern jærsk landbrukskommune med Rogalands lågaste skatteinntekter per innbyggjar, som gjennom «god økonomistyring som varemerke» driv pleie og omsorg, skule, helse og administrasjon under behovsnivå — og legg det ho sparar i eit solid, driftsbore disposisjonsfond heller enn eit finans- eller energifond. Eitt funn skil seg ut: sosialhjelp er den einaste sektoren tydeleg over behov.

23,5 %

disposisjonsfond — driftsbore, bygd på mange år med overskot og nøktern bruk, ikkje eit finans-/energifond (kap. 4)

+4,0 %

netto driftsresultat 2025 — solid, over TBU-anbefalinga; betra frå 3,8 % i 2024 trass i svak inntektsside

+13,1 mill

sosialhjelp over behovsnivå (2025) — Hås EINASTE sektor tydeleg over behov, men avviket fell frå 2024 (kap. 3)

–40,6 mill

grunnskule under behovsnivå (2025) — det djupaste avviket; indikasjon på nøktern, eigendrifta jærdrift (kap. 1–2)

Hovudår 2025 (reviderte KOSTRA-tal, kommune konsern); 2024 som samanlikning. Kommunenr 1119 (Rogaland), ~20 087 innbyggjarar. SSB revidert 16.06.2026. Alle markeringar: **VISER** = tal med kjelde · **TOLKNING** = vurdering. Språkregel: «indikasjon på effektiviseringspotensial» — aldri «sløsing».

Samandrag for kommunestyret: nøktern, driftsbore — under behov på det meste

VISER Hå driv i 2025 **nesten alle store tenester under behovsnivå**: grunnskule –40,6 mill, pleie og omsorg –24,6 mill, administrasjon –18,9 mill, kommunehelse –18,6 mill og barnevern –5,8 mill. To sektorar ligg over: **sosialhjelp +13,1 mill** (men avviket fell frå +16,6 i 2024) og barnehage som har snudd frå under (–10,5) til lett over behov (+4,2). Økonomien er solid: disposisjonsfond 23,5 %, netto driftsresultat +4,0 %, og tenestemråda gjekk samla 0,9 % (13,1 mill.) i mindreforbruk i 2024.

TOLKNING Hå er ein nøktern jærsk landbrukskommune med **Rogalands lågaste skatteinntekter per innbyggjar**. Soliditeten er **driftsbore, ikkje finansboren** — disposisjonsfondet er bygd opp gjennom mange år med driftsoverskot og nøktern bruk, ikkje eit energi-/finansfond slik som t.d. Asker. Drivaren bak det stramme biletet er **ikkje sløsing, men ei svak inntektsside**: nettopp svak skatt/rammetilskot/inntektsutjamning gav det lågaste netto driftsresultatet på fleire år (78 mill., 3,8 % i 2024), trass i at tenestesektorane leverte positivt. At nær alle sektorar ligg under behov er difor indikasjon på realisert effektiviseringspotensial og villa nøktern drift, ikkje akutt underdekning. Sosialhjelp skil seg ut ikkje fordi kommunen er rausare, men truleg drive av eksogene faktorar (busetjing, statlege regelendringar) kommunen i liten grad styrer (kap. 3).

2024 → 2025-utviklinga. Med reviderte 2025-tal er behovsbiletet blitt *grunnare* på dei store tenestene: pleie og omsorg gjekk frå –32,2 til –24,6 mill under behov, grunnskule frå –58,5 til –40,6, kommunehelse frå –22,9 til –18,6 og administrasjon frå –25,4 til –18,9. Barnehage snudde frå under (–10,5) til lett over (+4,2) behov. **Sosialhjelp gjekk motsett veg ned** — frå +16,6 til +13,1 mill over behov, medan barnevern fell vidare under (–4,6 → –5,8). Hå nærmar seg altså behovsnivået ovanfrå på dei tunge tenestene, medan den eine anomalien (sosial) dempar seg. 2025 er hovudåret; 2024 vises som samanlikning.

AVVIK MOT BEHOV, MILL KR/ÅR	PLO	GRUNNSK.	BARNEH.	KOM.HELSE	SOSIAL	BARNEV.	ADM.
2024 (revidert)	–32,2	–58,5	–10,5	–22,9	+16,6	–4,6	–25,4
2025 (revidert)	–24,6	–40,6	+4,2	–18,6	+13,1	–5,8	–18,9

Hovudbiletet i fem punkt

- Disiplinert lågkostdrift** på dei store tenestene — grunnskule, PLO, administrasjon og kommunehelse under behov, men grunnare enn i 2024.
- Sosialhjelp er anomalien** (+13,1 mill over behov) — men fallande; truleg drive av busetjing og statlege reglar, ikkje lokal raushet (kap. 3).
- Solid og driftsbore** — 23,5 % disposisjonsfond bygd på driftsoverskot og nøktern bruk, ikkje eit børsavhengig finansfond (kap. 4).
- Rogalands lågaste skatteinntekt per innbyggjar** — det er svak inntektsside, ikkje sløsing, som pressar resultatet (kap. 4–5).

5. «**Saman om ei trygg omstilling**» — gradvis tilpassing til demografi og nytt inntektssystem frå fondsstyrke, ikkje akutte ostephøvelkutt (kap. 5).

Det viktigaste skiljet i rapporten. Hå har ikkje primært eit utgiftsproblem på velferdstenestene — der drivst nesten alt under behov, og det med solid resultat. Spørsmålet kommunestyret bør stille er todelt: **kor berekraftig** er den stramme, eigendrifta PLO-/skuledrifta når ho dels kviler på utstrekt deltid og turnus, mot eldrebølgje og rekrutteringspress — og **kvifor** skil sosialhjelp seg ut (styrbart, eller strukturelt eksogent?). Kontrollutvalet sjølv prioriterer i 2025 «kommunaløkonomisk berekraft» og «kompetansebehov» — eit signal om at den fondbygde drifta no blir testa.

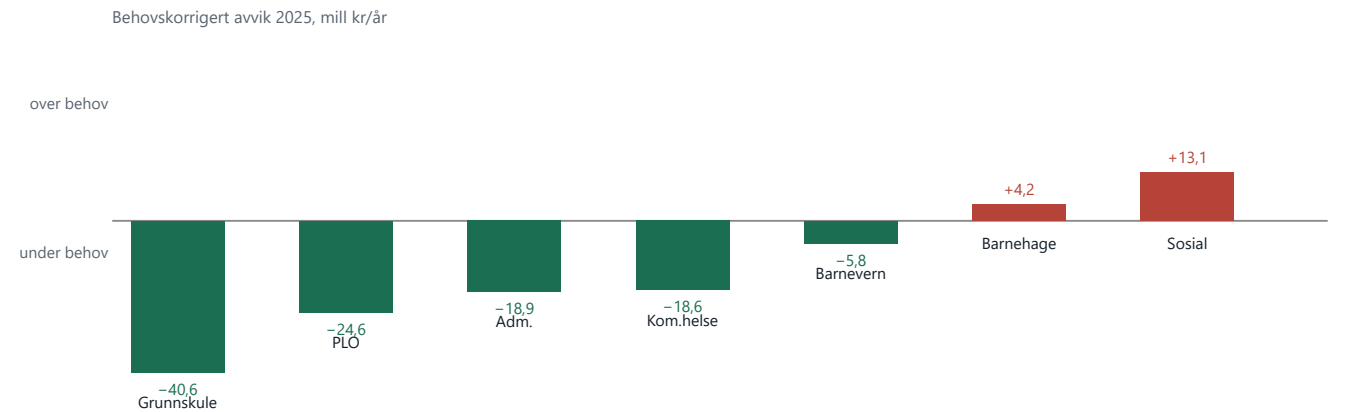
Samanlikningsgrunnlag: landssnitt PLO netto (Landet utan Oslo) 2024 27 195 → 2025 28 582 kr/innb. Behovskorrigerings mot Grønt hefte-kriteriene. Kapittel 6 dokumenterer metode, kjelder og forbehold — herunder dei ærleg merka hola i grunnlaget.

1 · Det behovskorrigerte biletet: nesten alt under behov, to unntak

VISER Korrigert for utgiftsbehovet i inntektssystemet (Grønt hefte) driv Hå i 2025 nesten alle sektorar under behovsnivå. Unntaka er sosialhjelp (tydeleg over, men fallande) og barnehage (snudd frå under til lett over behov):

SEKTOR	AVVIK MILL 2025	KR/INNB 2025	AVVIK MILL 2024	RETNING
Grunnskole	-40,6	-2 021	-58,5	djupast under behov, grunnare
Pleie og omsorg	-24,6	-1 225	-32,2	under behov, grunnare
Administrasjon	-18,9	-943	-25,4	under behov, grunnare
Kommunehelse	-18,6	-928	-22,9	under behov, grunnare
Barnevern	-5,8	-287	-4,6	lett under, djupare
Barnehage	+4,2	+211	-10,5	var under, no lett over
Sosial	+13,1	+654	+16,6	einaste tydeleg over behov, fallande

2025 hovudår (reviderte tal, kommunekonsern); 2024 som samanlikning. Forventa = behovsindeks × landssnitt; negativt avvik = under behovsnivå. Folketal-nemnar 2025 = 20 087.

TOLKNING Mønsteret er typisk for ein nøktern Jær-/landbrukskommune: dei tunge tenestene driv stramt under behov, medan sosialhjelp stikk seg ut over. Det er ikkje breitt overforbruk — fem av sju sektorar ligg under behov, og dei fire tyngste (grunnskule, PLO, administrasjon, kommunehelse) er alle blitt *grunnare* frå 2024, dvs. dei nærmar seg behovsnivået ovanfrå. «Ostehøvel» er difor feil verktøy — han høvlar i sektorar som alt ligg under behov, der ytterlegare kutt er kapasitetsrisiko, ikkje indikasjon på effektiviseringspotensial. Det reelle analyse-spørsmålet er konsentrert til den eine anomalien (sosialhjelp, kap. 3), barnehage-skiftet og til berekrafta i den eigendrifta omsorga (kap. 2).

To kvalitative forbehold til behovsbiletet. Drift djupt under behov kan vere villa effektivitet *eller* underdekning. Tenestemråda gjekk samla 0,9 % (13,1 mill.) i mindreforbruk i 2024 — konsistent med villa, varig effektivitet heller enn krise. Samtidig har kontrollutvalet gjentekne gonger sett søkjelys på bemanning/deltid i PLO (heltidskultur 2022/2023/2024, avvik 2022, pleie og omsorg 2019) — ein peikepinn på at lågkostprofilen dels kviler på utstrekt deltid og turnus, med tilhøyrande kompetanse-

og forsvarlegheitsrisiko. Grunnskulen leverer samtidig solide grunnskulepoeng (41,9), som trekkjer i retning av reell effektivitet på det området.

2 · Pleie og omsorg: heimebasert, eigendrifta og kostnadsnøktern

VISER Hås PLO-brutto er **29 186 kr/innb** i 2025. Behovskorrigert ligg PLO 24,6 mill (–1 225 kr/innb) under behov (kap. 1). Drill-down på funksjon og art viser ein heimebasert, eigendrifta profil:

PLO-STRUKTUR 2025	KR/INNB	ARTER / NØKKELTAL 2025	VERDI
SUM PLO brutto	29 186	Lønn, kr/innb	25 933
— Institusjon (253+261)	13 674	Kjøp frå private, kr/innb	33
— Heimebaserte (254+257+258)	13 458	Refusjon ressurskrevjande, kr/innb	3 243
herav bufellesskap (257)	6 674	Brutto per institusjonsplass, kr	2 656 876
		Andel 80+ langtidsopphald	6,2 %

Landssnitt PLO netto (Landet utan Oslo): 2024 27 195 → 2025 28 582. Folketal-nemnar 2025 = 20 087.

TOLKNING Tre trekk peikar seg ut. For det første **minimalt kjøp frå private** (33 kr/innb) — Hå driv omsorga sjølv, motsett av t.d. Asker (~5 000 kr/innb). For det andre er institusjon (13 674) og heimebaserte (13 458) om lag i balanse, med låg andel 80+ på langtidsopphald (6,2 %) — ein heimebasert profil typisk for Jær-kommunane. For det tredje er lønnsdelen høg (25 933 kr/innb) — drifta er arbeidsintensiv og eigendrifta. Saman gjev dette ein kostnadsnøktern netto-profil som forklarar PLO under behov. Brutto per institusjonsplass (2,66 mill.) er ikkje spesielt høg. Eit drifts- og enhetskostnadspotensial ligg i bemanning/deltid-miksen, men golvet er forsvarlegheitskravet.

Heltidskultur og bemanning — den tilbakevendande PLO-saka. Kontrollutvalet har gjentekne gonger sett søkjelys på bemanning i PLO: forvaltningsrevisjon «Pleie og omsorg» (2019), «heltidskulturen i Hå» (2022/2023, oppdatert 2024) og «Avvik – rapportering og læring» (2022). At kontrollutvalet brukar fleire rundar på deltid/heiltid og avvikshandtering indikerer at den eigendrifta lågkostprofilen dels kviler på **utstrekt deltid og turnusutfordringar** — ein klassisk driver bak både «effektivitet» (låg kostnad) og risiko (kompetanse, forsvarlegheit). Indikasjonen på effektiviseringspotensial kan difor ikkje hentast ved å presse bemanninga ytterlegare utan å treffe forsvarlegheitsgolvet. (Forbehold: sjølve PDF-ane lét seg ikkje tekst-ekstrahere — konkrete deltids-/vikartal og tilrådingar er uverifiserte, sjå kap. 6.)

3 · Sosialhjelp: anomalien — over behov, men fallande

VISER Sosialhjelp er den **einaste sektoren tydeleg over behovsnivå** i Hå: +13,1 mill (+654 kr/innb) i 2025, men avviket **fell** frå +16,6 mill (+827) i 2024. Dette står i kontrast til kommunens øvrige profil, der nesten alt drivst under behov.

TOLKNING Mønsteret er identisk med fleire Jær-/landbrukskommunar: alle dei store tenestene driv stramt under behov, men sosialhjelp stikk seg ut over. Avviket forklarast **ikkje** av lokal raushet:

1. **Truleg eksogent drive.** Den mest sannsynlege drivaren er flyktningbusetjing/integrering og statlege regelendringar som driv sosialhjelpsbehovet uavhengig av lokalt velstandsnivå — ikkje at Hå deler ut pengar lett.
2. **Avviket er ikkje aukande.** Tvert imot fell det i kroner frå 2024 til 2025 (16,6 → 13,1 mill.), så det er ein dempa, ikkje veksande, anomali.
3. **Liten teneste, store utslag.** I ein kommune på ~20 000 gjev få tunge saker store prosentvise utslag — det same gjeld barnevern, som ligg lett under behov, men aukande i kostnad (–228 → –287 kr/innb).

Viktig forbehold: dette er TOLKNING, ikkje Hå-verifisert. Det er *ikkje* funne ein einskild Hå-spesifikk kjelde som forklarar sosial-avviket direkte. Forklaringa over (busetjing + statlege reglar) er den mest sannsynlege ut frå mønsteret i samanliknbare Jær-kommunar, men er ein tolking — ikkje eit dokumentert Hå-tal. Det er heller ikkje funne noko Hå-spesifikt statleg tilsyn med lovbrøt på sosialområdet i 2024/2025 (fråvær av treff ≠ ingen tilsyn). Avviket bør difor lesast som ein indikator som **må undersøkjast lokalt**, ikkje som ein dokumentert årsak.

LAG 1 **Golv et sosialtenestelova.** Sosialhjelp er ei rettsbasert yting; nivået kan ikkje fritt kuttast ned mot behovsindeksen. Ein eventuell indikasjon på effektiviseringspotensial på sosialområdet ligg difor ikkje i ytingsnivået, men i å redusere dei bakanforliggjande drivarane (kvalifisering, arbeidsretting, busetjingsoppfølging) der kommunen faktisk har handlingsrom.

Kvifor dette er rapportens hovedfunn. I ein kommune som elles driv disiplinert under behov, er sosialhjelp det eine staden der profilen brytast. Tolkinga er at bruddet truleg er *strukturelt/eksogent* (busetjing + stat), ikkje eit uttrykk for at Hå prioriterer sosial høgare enn andre tenester. At avviket samtidig *fell* frå 2024 til 2025 styrkjer at det ikkje er ein lokal prioriteringsdrift ut av kontroll, men eit behov drive av faktorar utanfor kommunens direkte styring.

4 · Finans: solid og driftsbore — soliditeten kjem frå nøktern drift

% AV BRUTTO DRIFTSINNTEKTER	2025	REFERANSE / KOMMENTAR
Netto driftsresultat	4,0	solid; over TBU-anbefaling 1,75; betra frå 3,8 % (2024)
Disposisjonsfond	23,5	høgt og DRIFTSBORE — bygd på driftsoverskot, ikkje finansfond
Netto lånegjeld	72,0	moderat; kommunens eige måltal er «under 60 %» (brutto, 2024)
Sjukefråvær (legemeldt, komm. tilsette)	6,0	lågt — landssnitt 7,7 %

Reviderte tal (KOSTRA, kommunekonsern). Kommunen sine eigne tal (2024): NDR 3,8 %, disposisjonsfond ~22,3 % — KONSISTENTE med VISER.

Soliditeten er DRIFTSBORE, ikkje finansboren — det viktigaste finanspoenget. Kommunedirektør Anne Berit Berge Ims: «God økonomistyring er på mange måtar Hå kommune sitt varemerke.» Disposisjonsfondet (~22,3 % i 2024 → VISER 23,5 % i 2025) er bygd opp gjennom mange år med driftsoverskot og nøktern bruk — **ikkje** eit energi-/ finansfond slik som t.d. Asker, og ikkje børsavhengig. Det ligg langt over kommuneplanmålet på minst 10 %. Dette er ein vesentleg kvalitativ skilnad: Hå sin buffer er tent inn krone for krone gjennom stram drift, ikkje arva frå eit aksjesal. Bruk 23,5 % som VISER av eit reelt, fritt handlingsrom.

VISER Netto driftsresultat er +4,0 % i 2025, betra frå 3,8 % i 2024. Tenestemråda gjekk samla 0,9 % (13,1 mill.) i mindreforbruk i 2024. Netto lånegjeld er 72,0 %, og sjukefråværet er lågt (6,0 % mot landssnitt 7,7 %).

TOLKNING Drivaren bak det stramme biletet er **ikkje sløsing, men ei svak inntektsside**. Hå har Rogalands lågaste skatteinntekter per innbyggjar (2024); det var nettopp svak skatt/rammetilskot/ inntektsutjamning som gav det lågaste netto driftsresultatet på fleire år (78 mill., 3,8 % i 2024), trass i at tenestesektorane leverte positivt. Soliditeten kjem altså ikkje frå eit høgt inntektsgrunnlag, men frå stram drift under behovsnivå over tid. Gjeldsgrada (kommunen ~60 % brutto 2024 vs. VISER netto lånegjeld 72 % 2025) spikar pga. ulik definisjon og år — **ikkje ein reell konflikt**, sjå kap. 6.

Den ærlege lesinga. Hå er ikkje ein rik kommune, men ein disiplinert. «23,5 % fond» bør lesast saman med «Rogalands lågaste skatteinntekt per innbyggjar»: ein moderat-inntekts landbrukskommune som driv tenestene nøkternt og legg differansen på bok. Det er ein robust posisjon — fondet er fritt og driftsbore — men han kviler på fortsatt stram drift, og blir no testa mot eldrebølgje og rekrutteringspress (kap. 5).

5 · Handlingsrom: «trygg omstilling» frå fonds-styrke — testa mot demografi

VISER Budsjett 2025 og økonomiplan 2025–2028 vart vedteke av kommunestyret 12.12.2024 under tittelen «**Saman om ei trygg omstilling**». Kontrollutvalet prioriterer i 2025 «kommunaløkonomisk berekraft» og «kompetansebehov». Disposisjonsfondet er 23,5 % (driftsbore), netto lånegjeld 72,0 % og sjukefråværet lågt (6,0 %).

TOLKNING «Trygg omstilling» signaliserer at Hå — som resten av kommune-Noreg — går inn i ein strammare periode med demografisk press (eldrebølgje) og nytt inntektssystem, men **frå ein solid posisjon**. I motsetnad til kommunar utan buffer tyder dette **gradvis tilpassing frå fonds-styrke, ikkje akutte osthøvelkutt**. At kontrollutvalet nettopp no set «kommunaløkonomisk berekraft» og «kompetansebehov» på agendaen er sjølv eit signal: den stramme, fondbygde drifta blir testa mot demografi og rekruttering.

Sektorane under behov: kapasitet, ikkje potensial

	GREP	LAG	STATUS	FRIKSJON
H1	Heltidskultur i PLO — redusere deltid/turnusrisiko; gjer lågkostprofilen berekraftig	Berekraft	under utgreiing (kontrollutv.)	middels
H2	Demografi-tilpassing — gradvis omstilling frå fond, ikkje flate kutt	Omstilling	vedteke 12.12.2024	låg

TOLKNING Dei store velferdstenestene gjev lite ytterlegare potensial utan kapasitetsrisiko — dei ligg alt under behov, og dei tunge er blitt grunnare frå 2024. Det reelle handlingsrommet ligg ikkje i nye flate kutt, men i å **gjere den eigendrifta lågkostdrifta berekraftig**: handtere deltid/turnus i PLO (kompetanse/forsvarlegheit) og møte eldrebølgja frå den driftsbore fonds-styrken. Fondet (23,5 %, fritt) gjev Hå rom til å omstille gradvis i staden for å kutte akutt — det er sjølve poenget med «trygg omstilling».

Handlingsromslogikken. Hå har ikkje eit identifiseringsproblem på utgiftssida — nesten alt drivst alt under behov, og resultatet er solid og driftsbore. Det reelle valet står mellom (a) å halde fram den stramme, eigendrifta drifta og bruke fonds-styrken til gradvis demografi-tilpassing, eller (b) å la deltid/turnus-risikoen i PLO og rekrutteringspresset undergrave lågkostprofilen. Dette er eit **berekrafts-spørsmål**, ikkje eit sløsing-spørsmål — og kontrollutvalet har alt sett det på agendaen for 2025.

6 · Metode, kvalitetssikring og forbehold

VISER / TOLKNING-skiljet

Gjennom heile rapporten skil vi **VISER** (tal med kjelde) frå **TOLKNING** (vurdering). Dei behovskorrigererte avvika, PLO-drill-down, finansindikatorane og sosialhjelpstalet er VISER. Forklaringa på sosialhjelpsanomalien, vurderinga av om lågkostdrifta er villa effektivitet eller underdekning, og barnehage-skiftet er TOLKNING. Språkregelen er konsekvent: «indikasjon på effektiviseringspotensial» — aldri «sløsing».

Kjelder

- **SSB / KOSTRA** — reviderte 2025-tal, kommunekonsern (publisert 16.06.2026); behovskorrigererte avvik, PLO-funksjons- og artsdata, finansindikatorar.
- **Grønt hefte (KDD)** — utgiftsbehov/kostnadsnøklar for behovskorrigeringa og det nye inntektssystemet.
- **Hå kommune** — årsmelding og rekneskap 2024 (NDR 3,8 %, disposisjonsfond ~22,3 %, mindreforbruk 0,9 %); budsjett 2025 «Saman om ei trygg omstilling» (vedteke 12.12.2024).
- **Jærbladet (JBL)** — kommunedirektør Anne Berit Berge Ims om «god økonomistyring som varemerke»; lågaste skatteinntekt per innbyggjar i Rogaland.
- **Kontrollutvalet i Hå / Rogaland Revisjon** — forvaltningsrevisjonar: heltidskultur (2022/2023/2024), avvik (2022), pleie og omsorg (2019); prioriteringar 2025 (kommunaløkonomisk berekraft, kompetansebehov).

Forbehold og hol (ærleg om kva som ikkje vart funne)

1. **Sjukefråvær per sektor er ikkje avstemt.** VISER viser 6,0 % legemeldt (landssnitt 7,7 %), men det er ikkje funne Hå-spesifikke sektortal å avstemme mot. Bør hentast frå årsmelding 2024 (Framsikt).
2. **Forvaltningsrevisjons-PDF-ane (heltidskultur, PLO, avvik) lét seg ikkje tekst-ekstrahere** — konkrete deltidsandel, vikar-/overtidstal og tilrådingar er IKKJE verifiserte, berre tema/årstal frå rapportlista. Enhetskostnadsdrivarane i PLO er difor indikative.
3. **Statlege tilsyn 2024–2025:** ingen Hå-spesifikk rapport med lovbrøt funnen; Rogaland-oversynet (PDF) lét seg ikkje lese. Fråvær av treff ≠ ingen tilsyn — bør verifiserast mot helsetilsynet.no og Statsforvaltaren i Rogaland.
4. **Sosial over behov og barnehage-skiftet (under—over):** ingen Hå-spesifikk forklaring funnen — forklaringane er tolkingar, ikkje dokumenterte for nettopp Hå.
5. **Gjeldsdefinisjon:** kommunen sin gjeldsgrad ~60 % (brutto/driftsinntekter 2024) vs. VISER netto lånegjeld 72 % (2025) sprikar pga. ulik definisjon og år — ikkje ein reell konflikt, men ikkje direkte samanliknbart. Eigedomsskatt-status og sektorvise budsjettavvik i kroner er heller ikkje verifiserte.

Kva analysen bevisst ikkje gjer. Han tilrår ikkje flat ostehøvel i sektorar som alt ligg under behov (kapasitetsrisiko, ikkje potensial), han les ikkje sosialhjelpsavviket som lokal raushet, og han framstiller ikkje tolkingar som dokumenterte Hå-tal. Hovedfunnet — sosialhjelp som fallande anomali i ein elles driftsbore, nøktern økonomi — og hovedforbeholdet — at deltids-/bemanningstal og fleire forklaringar er uverifiserte hol — er rapportens to viktigaste lesingar.

Kjelder: SSB/KOSTRA (reviderte 2025-tal, kommunekonsern, publisert 16.06.2026) · Grønt hefte 2025/2026 (KDD) · Hå kommunes årsmelding/rekneskap 2024 og budsjett 2025 · Jærbladet · kontrollutvalet i Hå / Rogaland Revisjon. Hovudår 2025; 2024 som samanlikning. Analysen følgjer VISER/TOLKNING-skiljet og språkregelen om «effektiviseringspotensial».